

A nyelvészeti tanegységek tematikája (MA)

Nyelvtudomány – törzsképzés

Tantárgy neve: <i>Bevezetés a kognitív nyelvészetbe</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea.
Tantárgy leírása: A nyelv szoros egységet alkot a kognitív folyamatokkal (észlelés, tapasztalatszerzés, fogalomalkotás, ítéletalkotás, ezeknek megfelelő cselekvés) és ezek a kognitív folyamatok a nyelvi jelentésekben és struktúrákban is tükröződnek. A Bevezetés a kognitív nyelvészetbe tárgy ezt a kapcsolatrendszert kívánja bemutatni, mely szerint a nyelvi szimbólum nem egyszerű leképezése, tükrözése az objektív külvilágnak, hanem ott van mögötte a kognitív struktúrák által létrehozott kategorizáció, amely szerint a dolgokat egy-egy fogalom körébe soroljuk. A tantárgy központi kérdésköre, hogy a gondolkodás lényege szerint metaforikus, tehát mind a nyelv, mind a tapasztalás és a cselekvés is az: a közvetlenül nem megtapasztalható fogalmakat az elemi tapasztalatok szerkezete szerint strukturáljuk és értelmezzük. A Bevezetés a kognitív nyelvészetbe tárgy a nyelv megértéséhez elengedhetetlen metaforikus kognitív struktúrák szerveződésében megmutatkozó törvényszerűségek bemutatásán túl röviden kitér a különböző kognitív nyelvészeti irányzatok, valamint a megismeréstudományok egyéb ágai és a nyelvészet viszonyára is.	
Kötelező olvasmányok: 1. Szilágyi N. Sándor: <i>Hogyan teremtsünk világot? (Rávezetés a nyelvi világ vizsgálatára)</i> . Kolozsvár, 1996 2. Kövecses Zoltán: <i>A metafora. (Gyakorlati bevezetés a kognitív nyelvészetbe)</i> . Bp., 2005. 3. Bańcerowski Janusz: A kognitív nyelvészet alapelvei. <i>Magyar Nyelvőr</i> 123 (1999): 78–87. 4. Pléh Csaba–Győri Miklós szerk.: <i>A kognitív szemlélet és a nyelv kutatása</i> . Budapest, 1998. 5. Kertész András: A kognitív nyelvészet szkeptikus dilemmája. <i>Magyar Nyelvőr</i> 124 (2000): 209–225.	

Tantárgy neve: <i>A nyelvtudomány módszerei</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea + 2 konz.
Tantárgy leírása:	
<p>A tárgy céljai a következők:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A különböző intézményekből részben eltérő nyelvészeti képzettséggel a mesterképzésbe belépő hallgatók nyelvtudományi ismereteinek egységes megalapozása. – Áttekintést nyújt a nyelvtudomány jelenlegi állapotához vezető, meghatározó módszerekről. A kurzus vezérfonalát a grammatikaelmélet adja – kitekintéssel a szemantikára és a pragmatikákára. Következésképpen a bemutatott grammatikaelméleti ismeretekre a képzés későbbi szakaszaiban szervesen felépíthetők lesznek mind az elméleti, mind az alkalmazott nyelvészeti részdiszciplínákat bemutató tárgyak. Ennek megfelelően a kurzus a következő fő témakörök köré épül: – A történeti összehasonlító nyelvészet és az újgrammatikus iskola módszertana. – A saussure-i fordulat: a szinkrón nyelvészet és a strukturalizmus módszertana. – A chomskyánus fordulat: a modern elméleti nyelvészet kialakulása és a generatív szintaxis módszertana. – A szemantika státusa a modern elméleti nyelvészetben. – Kitekintés: a pragmatikai fordulat. <p>Az elsajátítandó készségek: A grammatikaelméletben gyökerező modern nyelvtudomány módszertanának leglényegesebb megkülönböztető jellemzője problémaorientált jellege. Következésképpen az egyes témakörök az adott nyelvtudományi módszerre jellemző problémamegoldási technikákra összpontosítanak. Ily módon a kurzus hozzájárul a hallgatók absztrakciós készségének, problémalátásának és problémamegoldó gondolkodásának fejlesztéséhez.</p>	
Kötelező olvasmányok:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Apreszjan, J. D.: <i>A modern strukturális nyelvészet elmélete és módszerei</i>. Bp., 1971. 2. Antal László: <i>A formális nyelvi elemzés</i>. Bp., 1964. 3. Chomsky, N.: <i>Mondattani szerkezetek. Nyelv és elme</i>. Bp., 1995. 4. É. Kiss Katalin–Szabolcsi Anna: Grammatikaelméleti bevezető. In: Kiefer F.: <i>Strukturális magyar nyelvtan. I. Mondattan</i>. Bp., 1992. 21–78. 5. Kiefer, F.: <i>Jelentéstan</i>. Bp., 2000. 6. Reboul, A.–Moeschler, J.: <i>A társalgás cselei. Bevezetés a pragmatikába</i>. Bp., 2005. 7. Róna-Tas András: <i>A nyelvrokonság</i>. Bp., 1978. 	

Tantárgy neve: <i>Az ómagyar kor nyelve</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2
Tantárgy leírása:	
<p>A tantárgy célja, hogy áttekintést adjon a magyar nyelv történetének megismerésében kulcsfontosságú ómagyar kor magyar nyelvéről. A tárgy elsősorban azzal segíti a megfelelő nyelvtörténeti látásmód kialakítását, hogy a nyelvi részrendszerekre való széttagolás helyett egészében kívánja láttatni a magyar nyelvet.</p> <p>A magyarság kulturális kapcsolata Európával a honfoglalás után. Az írásbeli kultúra megjelenése: beszélt és írott nyelv viszonya. A magyar nyelvű írásosság megjelenési formái. Az írásbeliség megteremtésének hang- és helyesírás-történeti kérdései. Areális hatások az új nyelvi környezetben: új elemek a nyelvtani rendszerben és a szókincsben. Újfajta nyelvi tagozódás létrejött: az ómagyar kori nyelvjárások hangtörténeti, szókincstörténeti vizsgálhatósága.</p>	
Kötelező olvasmányok:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Benkő Loránd, <i>Az Árpád-kor magyar nyelvű szövegmélekei</i>. Bp., 1980. 63–122. 2. Benkő Loránd (főszerk.), <i>A magyar nyelv történeti nyelvtana</i>. Bp., 1991–95. I. 587–617, 755–781. 3. Bárczi Géza, <i>A magyar nyelv életrajza</i>. Bp., 1963. 73–192. 4. Kiss Jenő–Pusztai Ferenc szerk. <i>Magyar nyelvtörténet</i>. Bp., 2003. 279–577. 5. Mezey László, <i>Deákság és Európa</i>. Bp., 1979. 6. Tarnai Andor, „<i>A magyar nyelvet írni kezdik</i>”. Bp., 1984. 7. Kovács László–Veszprémy László (szerk.), <i>Honfoglalás és nyelvészet</i>. Bp., 1997. 	

Tantárgy neve: <i>A magyar névkutatás története</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2
Tantárgy leírása: A tantárgy a magyar névkutatás XIX. századi előtörténetének és főképpen a XX. századi történetének tudománytörténeti áttekintését kívánja adni. Bemutatja az ezen időszakot jellemző kutatási módszereket, szemléletváltásokat, alapvető szakmunkákat és kutatókat. A magyar helynévkutatás eredményeit témakörök szerint haladva tárgyalja: két nagyobb egysége egyfelől a leíró és a történeti névkutatást feldolgozó rész, másrészt a személy- és helynévkutatás, illetve a névelmélet területe, szől azonban emellett a magyar névkutatás fórumairól, nemzetközi kapcsolatairól is. A legjelentősebb magyar névkutatókról rövid tudománytörténeti portrékat is felvázol.	
Kötelező olvasmányok: 1. Szabó T. Attila, <i>A magyar helynévkutatás a XIX. században</i> . Kolozsvár, 1944. 2. Hoffmann István, <i>Magyar helynévkutatás 1958–2002</i> . Debrecen, 2003. 3. Hajdú Mihály, The History of Onomastics. In: <i>History of the Study of Toponyms in the Uralian Languages</i> . Onomastica Uralica 2. Debrecen–Helsinki, 2002. 7–47. 4. Kiss Lajos, Az európai névtudomány fontosabb eredményei: <i>NyudÉrt.</i> 70 (1970): 16–26. 5. Kiss Lajos, Kniezsa István. <i>A múlt magyar tudósai</i> . Bp., 1994. 6. Kiss Lajos, Melich János. <i>A múlt magyar tudósai</i> . Bp., 1995. 7. Balassa Iván, <i>Szabó T. Attila (1906–1987). Erdély nagy nyelvtudósa</i> . Bp., 1996.	

Tantárgy neve: <i>Szociolingvisztika</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: A Szociolingvisztika tantárgy az ember mint társas lény nyelvi viselkedésének tudományos vizsgálatát célul kitűző nyelvtudományi paradigma, a társasnyelvészet (elsősorban elméleti) kérdéseit mutatja be. Egyrészt foglalkozik a szociolingvisztika fogalmával, kialakulásának tudománytörténeti okaival és előzményeivel, a szociolingvisztika vizsgálati módszereivel, nyelvészleletével, e tudományág fontosabb irányzataival és főbb témaköreivel (a nyelv és a nyelvészet fogalma a szociolingvisztikában, a szociolingvisztika mint tudományos paradigma, a nyelv társas funkciói és ezek evolúciós magyarázata, a társasnyelvészet és a rendszernyelvészet szemléletének különbségei; az egyéni nyelvsajátítás, kódok, kódkészletek, beszélőközösségek és kódválasztás, nyelv és kultúra, nyelv és nem, nyelvi változó, nyelvi változás és a változásvizsgálatok, nyelv és hátrányos helyzet, a magyarországi szociolingvisztika főbb területei stb.)	
Kötelező olvasmányok: 1. Cseresnyési László: <i>Nyelvek és stratégiák (avagy a nyelv antropológiája)</i> . Bp., 2004. 2. Sándor Klára, Szociolingvisztikai alapismeretek: In: Sándor Klára (szerk.): <i>Nyelv, nyelvi jogok, oktatás</i> . Szeged, 2001. 7–48 = In: Galgóczi László (szerk.): <i>Nyelvtan, nyelvhasználat, kommunikáció</i> . Szeged, 1999. 133–171. 3. Szépe György és Pap Mária (szerk.). 1975. <i>Társadalom és nyelv. Szociolingvisztikai írások</i> . Bp. 4. Trudgill, Peter: <i>Bevezetés a nyelv és társadalom tanulmányozásába</i> . Szeged, 1997. 5. Wardhaugh, Ronald: <i>Szociolingvisztika</i> . Bp., 1995.	

Tantárgy neve: <i>Magyar dialektológia</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: A tantárgy célja megismertetni a hallgatókat a magyar nyelv területi változataival: a nyelvjárásokkal. Az elméleti ismeretek elsajátítása mellette be kívánja vezetni a hallgatókat a dialektológiai kutatások gyakorlati munkájába is. A tantárgy tartalma: mi a nyelvjárás. A nyelvjárási jelenségek mivolta, keletkezésük, terjedésük és visszaszorulásuk nyelvi és társadalmi vonatkozásai. A köznyelv és a nyelvjárások. A regionális köznyelviség fogalma. A regionális nyelvhasználat (életkor, nemek, foglalkozás, iskolázottság, felekezeti hovatartozás, beszédhelyzet). A nyelvi attitűd. A dialektológiai kutatások célja, módszerei, eszközei és feladatai. A magyar nyelvjárási régiók és azok nyelvi jellemzői. A nyelvjárásgyűjtés módszerei. A nyelvföldrajz, a nyelvatlások fajtái. Az alkalmazott dialektológia és az anyanyelvi oktatás.	
Kötelező olvasmányok: 1. Kiss Jenő szerk.: <i>Magyar dialektológia</i> . Bp., 2001. 2. Imre Samu: <i>A mai magyar nyelvjárások rendszere</i> . Bp., 1971. 3. Deme László-Imre Samu (szerk.): <i>A magyar nyelvjárások atlasza. I–VI</i> . Bp., 1968–1977. 4. Chambers, J. K.–Trudgill, Peter: <i>Dialectology</i> . Cambridge, 1998.	

Tantárgy neve: <i>Beszédtudományi irányzatok</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: Az emberi kommunikáció dimenziói: verbális és nonverbális kommunikáció. A beszéd kutatásával foglalkozó tudományágak. A beszédre vonatkozó főbb elméletek. A beszédprodukciónak a vizsgálatai lehetőségek, a fogalomtól a produkcióig, modellek, közlésfolyamatok, nyelvspecifikus jellemzők. A beszédészlelés és a beszédmegértés folyamata: hipotézisek, modellek, az egyes szintek működése, kísérleti megközelítés, a perceptív bázis, nyelvspecifikus tulajdonságok.	
Kötelező olvasmányok: 1. GÁSZPOR RÉKA: Verbális és nonverbális kommunikáció. Budapest, PONT Kiadó, 2004. 2. GÖSY MÁRIA: Pszicholingvisztika. Budapest, Osiris Kiadó, 2005. 3. HUSZÁR ÁGNES: A gondolattól a szóig. A beszéd folyamata a nyelvbotlások tükrében. Budapest, Tinta Könyvkiadó, 2005. 4. PINKER, STEVEN: Nyelvi ösztön. Budapest, Typotex, 1999. 5. PLÉH CSABA: Pszicholingvisztika. A megértés és a szövegalkotás pszichológiája. In: BÜKY BÉLA–EGYED ANDRÁS –PLÉH CSABA: Nyelvi képességek – fogalomkincs, megértés. Budapest, Tankönyvkiadó, 1984. 271–383.	

Tantárgy neve: <i>A funkcionális és a strukturális nyelvleírás aspektusai a magyar morfológiában</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea.
<p>Tantárgy leírása: A tárgy két — meghatározó és alapvető elveiben és módszereiben különböző — nyelvleírási keret szempontjaival és eljárásaival ismerteti meg a hallgatókat. Mindezt egy elemeiben szinkrón és történeti vonatkozásban már korábban megismert részerendszer, a morfológia szempontjából vizsgálja, erős elméleti irányultsággal, de tudománytörténeti aspektusokat is figyelembe véve. Bemutatja azokat az előnyöket és hátrányokat, amelyeket a magyar alaktan leírásában a funkcionális, illetőleg a strukturális alapú nyelvleírás felvet, s előtrébe állítja azokat a területeket, amelyeket az egyes elméletek különösen sikeresen képesek kezelni.</p> <p>Kötelező olvasmányok: 1. É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter: <i>Új magyar nyelvtan</i>. Osiris Kiadó, 1998. 187–289. 2. Kiefer Ferenc szerk.: <i>Strukturális magyar nyelvtan 3. Morfológia</i>. Akadémiai Kiadó, 2000. 3. Keszler Borbála szerk.: <i>Magyar grammatika</i>. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2000. 35–346. 4. T. Somogyi Magda: <i>Toldalékrendszerezésünk vitás kérdései</i>. Tinta Könyvkiadó, 2000.</p>	

Tantárgy neve: <i>Újabb eredmények a mondatleírásban</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea.
<p>Tantárgy leírása: A tárgy a magyar mondatok (elsősorban) strukturális jellegzetességeivel foglalkozik; az utóbbi évtized mondatelemző irányzataitól származó eredményeket igyekszik feltárni. A mondatelemzés tágabb elméleti kerete egyrészt a bármely természetes nyelv leírására alkalmas — a transzformációs generatív grammatikából kinőtt — kormányzás és kötés elmélet; másrészt a diskurzuszpozíciós elemzés; harmadrészt pedig a szemiotikai textológia. A mondatok strukturális vizsgálatában alapvető előfeltevés a magyar nyelv nem szabad (félig kötött) szórendje. A mondattani elméletek alkalmazása egyben kontrasztív célzatú.</p> <p>Kötelező olvasmányok: 1. É. Kiss Katalin–Szabolcsi Anna: Grammatikaelméleti bevezető. In: Kiefer Ferenc (szerk.): <i>Strukturális magyar nyelvtan. Mondattan</i>. Akadémiai Kiadó, Budapest. 1992. 21–77. 2. É. Kiss Katalin–Kiefer Ferenc–Siptár Péter: <i>Új magyar nyelvtan</i>. Osiris Kiadó, Budapest. 1998. 3. <i>Dobi Edit: Kétlépcsős szövegmondat-reprezentáció szemiotikai textológiai keretben. Officina Textologica 8. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója, Debrecen, 2002.</i> 4. Petőfi S. János: A rendszermondatok és a szövegmondatok elemzése. In: Petőfi S. János: <i>A szöveg mint komplex jel</i>. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. 116–117.</p>	

Tantárgy neve: <i>A nyelvi szöveg alkotása és befogadása</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: Szövegalkotás a spontán beszédben, a félig előkészített és az írott formában. A szövegalkotás szabályai. A szövegjavítás. A szövegtípus mint kognitív séma a szövegalkotáshoz. A szövegalkotás kultúrafüggősége. A szövegtípus és a szövegműfaj mint szociokulturális minta. A szövegalkotás összefüggése a nemekkel (női és férfi szövegek). A szöveg struktúrájának és időszervezetének összefüggése a szövegtípussal. A szövegtípus és a stílustípus összefüggése (pl. a hivatalos stílus és a hivatalos levél). A szövegértés szekvenciális (lineáris), rekurzív és értelemadási műveletei az értelemszerkezet kialakításában. A szövegértelmezési típusok.	
Kötelező olvasmányok: 1. Szikszainé Nagy Irma 1999. Szövegalkotás. Szövegbefogadás. In uő.: <i>Leíró magyar szövegtan</i> . Bp., Osiris. 357–396. 2. Bánréti Zoltán 1979. A szöveg és interpretációja. <i>Nyelvtudományi Közlemények</i> 81: 323–338. 3. Bencze Lóránt 1995. Emlékezés, szövegalkotás, szövegtípus. In: Petőfi S. János–Békési Imre–Vass László (szerk.): <i>Szemiotikai szövegtan</i> . JGYTF Kiadó. Szeged. 8: 9–34. 4. Eöry Vilma 2006. A szöveg időszervezete mint szövegtipológiai jellemző. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): <i>Szöveg és típus</i> . Bp., Tinta. 233–257.	

Tantárgy neve: <i>A számítógépes nyelvészet elmélete és gyakorlata 1.</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: A kurzus betekintést nyújt a számítógépes nyelvészet elmélete és gyakorlata főbb kérdéseibe úgy, hogy a fő hangsúlyt annak különböző elméleti irányzataira helyezi. Megismertet a számítógépes nyelvészet kialakulásának történetével, a számítógépes nyelvészet korai szakaszának főbb kérdéseivel (kontextusfüggetlen és kontextusfüggő nyelvek), valamint a természetes és mesterséges nyelvek különbözőségeivel. Vizsgálja a számítógépes nyelvészet elé a morfológia, a szintaxis, a szemantika és a pragmatika által állított korlátait és különösen kezdeti nehézségeit. Ismerteti a PROLOG és a LISP programozási nyelvek és a természetes nyelvek közötti kapcsolatot és alkalmazási területeit.	
Kötelező olvasmányok: 1. Prószék Gábor: <i>Számítógépes nyelvészet</i> . Budapest, 1989. 2. Bach Iván: <i>Formális nyelvek</i> . Budapest, 2002.	

Tantárgy neve: <i>A kísérletes nyelvészet alapjai</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea.
Tantárgy leírása: A tárgy kutatómódszertani alapismereteket nyújt, fokozatosan mélyíti el az önálló nyelvészeti munkához szükséges ismereteket és készségeket. Különös hangsúlyt fektet a kísérletes nyelvészetre, az empirikus kutatások megalapozására azáltal, hogy modellszintű, valamint eszközös kísérleteken keresztül szolgálja a az elméleti nyelvészet egyes állításainak az alátámasztását.	
Kötelező olvasmányok: 1. Pléh Csaba: <i>Bevezetés a megismeréstudományba</i> . Bp., 2003. 2. Weissberg, R., S. Buker: <i>Writing up research. Experimental research report writing for students of English</i> . Prentice-Hall, 2000. 3. Szokolszky Á.: <i>Kutatómunka a pszichológiában. Metodológia, módszerek, gyakorlat</i> . Bp., 2004.	

Történeti nyelvészet szakirány

Tantárgy neve: <i>A történeti nyelvészet kutatási módszerei</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2+2
<p>Tantárgy leírása: A tantárgy bemutatja azoknak a kutatási módszereknek a főbb típusait, amelyeket az újkori nyelvészeti kutatások alkalmaztak. Mindezt tudománytörténeti irányultsággal teszi, nagy hangsúlyt helyezve a módszerek folyamatos megújulására. Tárgya nem csupán a magyar nyelv történeti vizsgálatának módszertana, hanem tekintettel van az általános nyelvtörténeti kutatások alakulásmódjára is, példáit azonban elsősorban a magyar nyelvtörténeti szakirodalomból veszi. A tematika sarokpontjai az alábbiak: A történeti összehasonlító nyelvészet módszertanának fejlődése, a tudománytalan nyelvhasználat módszertana. Az újgrammatikusok nyelvtörténeti szemlélete, különös tekintettel a nyelvi változás törvényszerű felfogására (elsősorban hangtörténeti példákon bemutatva). Az ún. budapesti nyelvtörténeti iskola nyelvészeti szemlélete, az etimológia mint a nyelvi elemtörténet kulcsterülete. Az őstörténeti kutatások jellegzetességei, a különböző nyelvészeti területek és a rokon tudományágak együttműködésének problémái. A rendszerszemléletű nyelvtörténeti irányzatok. Korpusznyelvészeti módszerek a nyelvtörténeti vizsgálatokban.</p>	
<p>Kötelező olvasmányok: 1. Benkő Loránd, <i>A történeti nyelvtudomány alapjai</i>. Bp., 1988. 2. Bynon, Theodora, <i>Történeti nyelvészet</i>. Bp., 1997. 3. Róna-Tas András, <i>A nyelvrokonság</i>. 1978. 4. Róna-Tas András, <i>A honfoglaló magyar nép</i>. Bp., 1997. 5. Szathmári István szerk., <i>Tanulmányok a magyar és finnugor nyelvtudomány történetéből (1850–1920)</i>. Bp., 1970. 6. Békés Vera, <i>A hiányzó paradigma</i>. Debrecen, 1997. 7. Fehér Krisztina, Paradigmák kölcsönhatása az újgrammatikus nyelvkoncepcióban. <i>MNyj.</i> 42 (2004): 5–32. 8. Hoffmann István, Nyelvtörténet és számítógép. In: <i>MNyTK.</i> 212 (1999): 358–370.</p>	

Tantárgy neve: Uráli összehasonlító nyelvészet	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea. + 2. konz
<p>Tantárgy leírása: A kurzus az uráli nyelvek hang- és alaktanával foglalkozik. Bemutatja a nyelvrokonság bizonyításának kritériumait. A kurzus főbb témái: az alapnyelv hangrendszere (magán- és mássalhangzórendszer: a magánhangzó-rekonstrukciók problémái, az egyes hangok folytatásai a mai uráli nyelvekben). Az alapnyelvi morféma-rendszer, a grammatikai esetek története, a határozói rendszer irányhármasága, az alapnyelvi esetragozás kialakulása. A számjelölés kérdésköre. A birtokos személyragozás kialakulása, a birtokviszony kifejezése. Az igeragozás kialakulása, mód- és időjelölés az alapnyelvben és a mai finnugor nyelvekben, az igei személyragok típusai.</p>	
<p>Kötelező olvasmányok: 1. Bereczki Gábor: <i>A magyar nyelv finnugor alapjai</i>. Bp, 1998. 2. Hajdú Péter: <i>Az uráli nyelvészet alapkérdései</i>. Bp, 1981. 3. Hajdú Péter: <i>Bevezetés az uráli nyelvtudományba</i>. Bp, 1966. 4. Lakó György: <i>A magyar hangállomány finnugor előzményei</i>. NytudÉrt. 47. Bp, 1965. 8–60. 5. Rédei Károly: <i>Őstörténetünk kérdései</i>. Bp, 1998.</p>	

Tantárgy neve: <i>Az irodalmi nyelv története</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea. + 2 konz.
Tantárgy leírása: A tantárgy feladata a hallgatóság megismertetése az irodalmi/szépirodalmi nyelv speciális fejlődésével. A szépirodalmi nyelv fogalmi meghatározása, írott és beszélt nyelvi változatának bemutatása a nyelvemlékes kor kezdetétől napjainkig. Az ómagyar kori szövegemlékek (Halotti Beszéd, Ómagyar Mária-siralom, Jókai-kódex, Érdy-kódex, Margit-Legenda stb.) nyelvi elemzése. A magyar folklór nyelve. A latin nyelvű írásbeliség és a magyar nyelv irodalmi változának kapcsolatai. A magyar irodalom és irodalmi nyelv művelődéstörténeti háttéréről (humanizmus, reneszánsz, barokk, klasszicizmus, reformáció, katolicizmus). Balassi, Zrínyi, Pázmány, a magyar Biblia nyelve, felvilágosodás (Bessenyei), reformkor, Petőfi, Arany, Vajda, Ady irodalmi nyelvéről. Mai szépirodalmi és nem szépirodalmi írott nyelvünk jellegzetességei. Az írott és beszélt irodalmi nyelv szövegtani jellegzetességei. Az irodalmi nyelv az országhatárokon túl.	
Kötelező olvasmányok: 1. Bárczi Géza: <i>A magyar nyelv életrajza</i> . Bp., 1996. 2. Pais Dezső: <i>A magyar irodalmi nyelv</i> . MNyTK. 83. sz. Bp. 3. Pais Dezső: <i>A magyar irodalmi nyelv</i> . Az MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei. Bp., 1953. 425–466. 4. <i>Dolgozatok a magyar irodalmi nyelv és stílus történetéből</i> . Bp., 1960. 5. Benkő Loránd: <i>A magyar irodalmi írásbeliség a felvilágosodás korának első szakaszában</i> . Bp., 1960.	

Tantárgy neve: <i>Nyelvtörténeti forráskritika</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: A tantárgy célja az, hogy megalapozza a hallgatók nyelvtörténeti forrásismeretét, és kialakítsa bennük a vizsgálat tárgyához való kritikai viszonyulás elméleti és módszertani alapjait. A nyelvtörténeti források alaptípusai: közvetett és közvetlen források. Az írott források fajtái, felhasználási lehetőségeik különbözősége. A történeti forráskiadás elveinek és gyakorlatának változásai az újabb kori tudományosságban. A modern forráskiadás alapelvei. Az írott nyelvtörténeti források nyelvészeti hasznosításának lehetőségei és korlátai. A források nyelvészeti felülvizsgálatának szükségessége, a forráskritika módszerei. Az írott források mint nyelvrendszertani dokumentumok, a források történeti szociolingvisztikai értékelésének lehetőségei. A nyelvtudomány és más történeti tudományok viszonya a történeti forrásfeltárásban.	
Kötelező olvasmányok: 1. Szentpéteri Imre, <i>Magyar oklevéltan</i> . Bp., 1930. 2. Benkő Loránd, <i>Név és történelem</i> . Bp., 1998. 3. Györffy György szerk., <i>Diplomata Hungariae Antiquissima. I.</i> Bp., 1992. 4. Solymosi László, <i>Írásbeliség és társadalom az Árpád-korban</i> . Bp., 2006. 5. Hoffmann István, Az oklevelek helynévi szórványainak nyelvi háttéréről. In: <i>Helynévtörténeti tanulmányok I</i> (2004): 9–61. 6. Kovács László–Veszprémy László szerk., <i>A honfoglaláskor írott forrásai</i> . Bp., 1996.	

Tantárgy neve: <i>Nyelvtörténeti elemzési gyakorlat</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: A tantárgy a BA képzésben megszerzett alapszintű nyelvtörténeti ismeretekre épít, amelynek során a hallgatók megismerhették legfontosabb nyelvemlékeink (TA., VeszprAd., HB., ÓMS., JókK.) alapvető sajátosságait. A nyelvemlékekre vonatkozó ismeretek elmélyítése során a már korábban megismert nyelvemlékek alaposabb, többszemponútú elemzése mellett újabb nyelvemlékek (pl. TÖ., An., GyS., KTSz., kódexrészletek stb.) bemutatására is sor kerül. A tárgy erősen épít a képzés másik tantárgyára, a történeti forráskritikára is. A hallgatók önálló szemináriumi dolgozatot készítenek a fenti nyelvemlékek egy-egy részletéről vagy valamely nyelvtörténeti sajátosságáról.	
Kötelező olvasmányok: 1. Bárczi Géza, <i>A tihanyi apátság alapítólevele mint nyelvi emlék.</i> Bp. 2. B. Lőrinczi Éva, <i>A Königsbergi Töredék és Szalagjai mint nyelvi emlék.</i> Bp., 1953. 3. Molnár József–Simon Györgyi, <i>Magyar nyelvemlékek.</i> Bp., 1976. 4. Kristó Gyula szerk., <i>Az államalapítás korának írott forrásai.</i> Szeged, 1999. 5. Máta Mária, <i>Első magyar nyelvű verses imádságunk. A Laskai Sorok (1443).</i> Bp., 2002. 6. Dömötör Adrienne, <i>Régi magyar nyelvemlékek.</i> Bp., 2006.	

Tantárgy neve: <i>Az etimológia elmélete és módszere</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.+2 konz.
Tantárgy leírása: A tárgy célja, hogy bemutassa a magyar történeti nyelvtudomány egyik legerősebb területének, az etimológiai kutatásoknak a történetét, módszereinek változását s a mai történeti-etimológiai elemzési módszerek alapelveit és problémáit. A történeti áttekintés a magyar etimológiai irodalom nagy eredményeire, kiemelkedő szótáraitra figyel elsősorban, tudománytörténeti összefüggésben láttatva e művek értékeit és hiányosságait, kitékintéssel a nemzetközi etimológiai irodalom módszereire is. Bemutatja a különböző szócsoportok etimológiai problémáit, a közszók körében az ősi szókészlet, az onomatopoeitikus szavak és a jövevényszavak sajátos kérdéseit. Külön tárgyalja a tulajdonnevek megfejtésének specifikumait, elkülönítve a hely- és személynevek magyarázatának problémáit. A hallgatók szemináriumi dolgozat keretében maguk is készítenek szó- és névfejtéseket.	
Kötelező olvasmányok: 1. Benkő Loránd–K. Sal Éva szerk., <i>Az etimológia elmélete és módszere.</i> <i>NyudÉrt.</i> 89. sz. Bp., 1976. 2. Mollay Károly, <i>Német–magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig.</i> Bp., 1982. 3. Gerstner Károly, <i>A német vonatkozású elemek újabb etimológiai szótárainkban.</i> <i>NyudÉrt.</i> 145. Bp., 1998. 4. Ligeti Lajos, <i>A magyar nyelv török kapcsolatai a honfoglalás előtt és az Árpád-korban.</i> Bp., 1986. 5. Kiss Lajos, <i>Szófejtés, szótárírás és nyelvtudomány-történet.</i> Bp., 2004. 6. Részletek a magyar etimológiai szótáriradalomból: <i>Et.Sz., SzófSz., TESz., MszFgrE., EWUng., UEW., FNESz., RMCsSz.</i>	

Tantárgy neve: <i>Történeti dialektológia</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea. + 2 konz.
Tantárgy leírása: A tantárgy feladata megismertetni a hallgatókat a mai magyar nyelv és nyelvjárások történeti előzményeivel, az ezt tükrözőtő írott nyelvemlékekkel és más forrásokkal (oklevelek, missilisek, részben szépírói művek). A nyelvjárás-történet forrásanyaga: nyelvemlékek lokalizációja, nyelvi sajátosságai, az egyéni nyelvhasználat és a nyelvi/nyelvjárási norma; a tulajdonnevek, mai nyelvjárások. A nyelvjárás-történeti vizsgálat módszerei. A nyelvjárás-történet korszakolása (ősmagyar, ómagyar, újmagyar és legújabb magyar nyelvjárások kora). A (művelődés)történeti viszonyok hatása a nyelvjárások alakulására. Az egyes korok főbb hangtani, alaktani, mondattani, szókészleti és szövegtani jellemzői.	
Kötelező olvasmányok: 1. Benkő Loránd: <i>Magyar nyelvjárástörténet</i> . Bp., 1957. 2. Benkő Loránd: A nyelv területi tagolódásának történeti vonatkozásai. In: Benkő Loránd: <i>A történeti nyelvtudomány alapjai</i> . Bp., 1988. 213–227. 3. Juhász Dezső: A nyelvtörténet a magyar dialektológiában. <i>Magyar Nyelvjárások</i> 34 (1997): 43–50. 4. Benkő Loránd: Új módszerbeli lehetőségek a magyar nyelvjárástörténeti vizsgálatokban. <i>Magyar Nyelv</i> 57 (1961): 401–13. 5. Bárczi Géza: A magyar történeti nyelvjáráskutatás. In: Kniezsza István szerk.: <i>Általános nyelvészet, stilisztika, nyelvjárástörténet</i> . Budapest, 1956. 301–24.	

Tantárgy neve: <i>Történeti szociolingvisztika</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem. + 2 konz.
Tantárgy leírása: Az óra központi témája a nyelv változásának folyamata. Bemutatja a nyelvi változások dokumentálásának, a folyamat megragadásának lehetőségeit; a változás mechanizmusát, általános törvényszerűségeit és néhány ma zajló változás specifikumait; a nyelvi változások neurobiológiai, nyelvi, humán-etológiai és szociológiai beágyazottságát.	
Kötelező olvasmányok: 1. Labov, William: A nyelvi változás mechanizmusáról. In: Pap Mária és Szépe György (vál. és szerk.): <i>Társadalom és nyelv. Szociolingvisztikai írások</i> . Bp., 1975. 255–285. 2. Labov, William: A társadalmi folyamatok tükröződése nyelvi szerkezetekben. In Szépe (szerk.), <i>A nyelvtudomány ma</i> . Budapest, 1973. 509–527. 3. Labov, William: A nyelv vizsgálata társadalmi összefüggésben. In: Pléh Cs. és Terestyéni T. (szerk.), <i>Beszédaktus, kommunikáció, interakció</i> . Budapest, 1979. 365–398. 4. Martinet, André: A nyelvfejlődés kutatásának szempontjai. In: Szépe Gy. (szerk.), <i>A nyelvtudomány ma</i> . Budapest, 1973. 347–391. 5. Sándor Klára: A nyelv „gyenge pontjai”. In: Károly L. és Kincses Nagy É. (szerk.): <i>Néptörténet — nyelvtörténet. A 70 éves Róna-Tas András köszöntése</i> . Szeged, 2001. 119–135.	

Tantárgy neve: <i>A történeti helynévkutatás alapjai</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: <p>A tantárgy a BA képzésben elvégzett A magyar helynevek története című tárgyra alapozza tematikáját.</p> <p>A gyakorlat célja, hogy megismertessen a magyar helynevek rendszerének jellegzetességeivel, s a rendszer történeti változásának formáival.</p> <p>A rendszer sajátos fogalma a helynevek körében: mikro- és makrotoponimák. A nevek szerkezeti elemzésének lehetőségei: tudománytörténeti aspektus, különféle helynév-típológiai megközelítések. A névrész és a névelem fogalma. Szerkezeti analízis, funkcionális szemantikai és lexikális morfológiai névelemzés. A helynevek keletkezés- és változástörténete. A helynévféjtés elméleti és módszertani problémái.</p> <p>A helynévkutatás komplexitása. Nyelvészeti elemzés és történettudományi vizsgálat kapcsolata. Az etnikai rekonstrukció lehetőségei.</p>	
Kötelező olvasmányok: <ol style="list-style-type: none"> Hoffmann István, <i>Helynevek nyelvi elemzése</i>. Debrecen, 1993. Kiss Lajos, <i>Földrajzi neveink nyelvi fejlődése</i>. <i>NyudÉrt.</i> 139. sz. Bp., 1995. Kiss Lajos, <i>Történeti vizsgálatok a földrajzi nevek körében</i>. Piliscsaba, 1999. Kristó Gyula, <i>Szemponatok korai helyneveink történeti tipológiájához</i>. Szeged, 1976. 7–97. Kovács László–Veszprémy László (szerk.), <i>Honfoglalás és nyelvészet</i>. Bp., 1997. Benkő Loránd, <i>Az ómagyar nyelv tanúságtétele</i>. Bp., 2002. Hoffmann István, <i>Az oklevelek helynévi szórványainak nyelvi háttéréről</i>. In: <i>Helynévtörténeti Tanulmányok I</i> (2004): 7–61. 	

Tantárgy neve: <i>A magyar személynevek története</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: <p>A személynevek általános névtani megközelítése. A személynevek fajtái (keresztnev, családnév, ragadványnev stb.); a személynevek szerkezete, funkcionális típusai, alaktani viselkedése. A magyar személynévadás korszakai; a személynevek eredet szerinti rétegei, egy jelentősebb személynévi réteg (például az Árpád kori török eredetű neveink) részletes nyelvtörténeti vizsgálata. A névadást befolyásoló tényezők (névdivat, névváltoztatás, kettős névadás).</p>	
Kötelező olvasmányok: <ol style="list-style-type: none"> Hajdú Mihály, <i>Általános és magyar névtan</i>. Bp., 2003. B. Gergely Piroška, <i>A kalotaszegi magyar ragadványnevek rendszere</i>. Bp., 1977. J. Soltész Katalin, <i>A tulajdonnév jelentése és funkciója</i>. Bp., 1979. 10–104. Fehér Krisztina, <i>A ragadványnevek funkcionális szerkezetéről</i>. <i>Magyar Nyelvjárások</i>, 41: 155–166. Fehér Krisztina, <i>A ragadványnevek lexikális szerkezetéről</i>. <i>Magyar Nyelvjárások</i>, 40: 75–85. Kis Tamás, <i>Személynevek a szlengben</i>. <i>Magyar Nyelvjárások</i>, 33: 93–104. 	

Tantárgy neve: <i>Névelmélet</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea.
<p>Tantárgy leírása: A tantárgy a tulajdonnevekről való tudományos ismeretszerzést alapozza meg. Fő témája a tulajdonnévnek mint nyelvi univerzálénak a bemutatása. A tulajdonnévi és a nem tulajdonnévi/közszói nyelvi jelek különbségei, átmeneti jelenségek. A különféle szempontú megközelítések lehetőségei és korlátai: logikai, filozófiai, rendszernyelvészeti, filológiai aspektus. Újabb szemantikai és pragmatikai alapú közelítések a névproblémához. A tulajdonnév jelentésszerkezetének egy lehetséges modellje. A tulajdonnévi csoport belső szerkezete. A névfajták egymáshoz való viszonyai.</p>	
<p>Kötelező olvasmányok: 1. Hajdú Mihály, <i>Általános és magyar névtan</i>. Bp., 2003. 2. J. Soltész Katalin, <i>A tulajdonnév jelentése és funkciója</i>. Bp., 1979. 3. Hoffmann István, <i>Helynevek nyelvi elemzése</i>. Debrecen, 1993. 4. Balázs János, A tulajdonnév a nyelvi jelek rendszerében. In: <i>ANyT. 1</i> (1963): 41–52. 5. Hegedűs Attila, Mi a tulajdonnév? 1–2. In: <i>NÉ. 19</i> (1997): 5–8, 21 (1999): 314–317. 6. Nyirkos István, A tulajdonnevek hírértékéről. In: <i>MNyTK. 183</i> (1989): 290–294. 7. Tolcsvai Nagy Gábor, Posztmodern névadás. A névjelleg változása. In: <i>MNyTK. 209</i> (1997): 600–606.</p>	

Tantárgy neve: <i>Finnugor nyelv</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
<p>Tantárgy leírása: Egy választható rokon nyelven keresztül a finnugor nyelvek rendszerének bemutatása. A kurzuson elméleti és gyakorlati kérdéseket egyaránt tárgyalni kell. Elméleti kérdések: a választott nyelv helye a finnugor nyelvek között, legfőbb jellemzőinek bemutatása, nyelvtörténetük legfőbb állomásai. Gyakorlati kérdések: a finn és észti nyelv esetében meglévő nyelvkönyvek, kisebb finnugor nyelvek esetében chrestomathiák szövegeinek és grammatikai leírásainak segítségével képet adni a rokon nyelv struktúrájáról. Alapszókincs, néhány nyelvi fordulat bemutatása. A névszó- és igerendszer alapjainak áttekintése. <i>Választható nyelvek:</i> finn, észti, mordvin, lapp.</p>	
<p>Kötelező olvasmányok: Maticsák Sándor–Tarvainen, Anna: <i>Finn nyelvkönyv</i>. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2001. Karanko, Outi–Keresztes László–Kniivilä, Irmeli: <i>Finn nyelvkönyv 1–2</i>. Bp., 1985, 1990. Kippasto, Anu–Nagy Judit: <i>Észti nyelvkönyv</i>. Bíbor. Miskolc, 2002. Pusztay János: <i>Könyv az észti nyelvről</i>. Folia Estonica tomus III. Szombathely, 1994. Keresztes László: <i>Chrestomathia Morduinica</i>. Tankönyvkiadó, Bp, 1990; Mészáros Edit: <i>Erza-mordvin nyelvkönyv kezdőknek és középhaladóknak</i> (Marija Imajkina közreműködésével). JATEPress, Szeged, 1998. Lakó György: <i>Chrestomathia Lapponica</i>. Tankönyvkiadó, Bp, 1986.</p>	

Tantárgy neve: <i>Szláv jövevényszavak</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: A magyar jövevényszavak legjelentősebb csoportjának tárgyalását önálló, speciális kollégiumi tárgy keretében több tényező is indokolja. Egyrészt elmélyíti az etimológia elmélete és módszere című tantárgy ismeretanyagát, másrészt pedig lehetővé teszi a nyelvi érintkezések kultúrtörténeti háttérének szélesebb körű bemutatását, s ezzel az etimológia interdiszciplináris jellegének kiemelését. A szláv eredetű szókincs tárgyalásának kiemelkedő alakjait és kulcsműveit tudománytörténeti összefüggésben értékeli. A tematika kitér az areális nyelvészet alapkérdéseire is. Fontos szempontként kerül elő a jövevényszavak átvételének szociolingvisztikai feltétele, a nyelvi érintkezés és a kétnyelvűség problémája. Ennek kapcsán a tantárgy tárgyalja a határon túli magyar nyelvhasználat szláv nyelvi hatásra létrejövő formáit is.	
Kötelező olvasmányok: 1. Melich János, <i>Szláv jövevényszavaink</i> . I/1–2. Bp., 1903–1905. 2. Kniezsa István, <i>A magyar nyelv szláv jövevényszavai</i> . I/1–2. Bp., 1955. 3. Kiss Lajos, <i>Szláv tükörszók és tükörjelentések a magyarban</i> . NytudÉrt. 92. Bp., 1976. 4. Balázs János szerk., <i>Areális nyelvészeti tanulmányok</i> . Bp., 1983. 5. Balázs János szerk., <i>Nyelvünk a Duna-tájon</i> . Bp., 1989. 6. Lanstyák István, <i>Nyelvből nyelvbe</i> . Pozsony, 2006. 7. Lanstyák István, <i>A magyar nyelv szlovákiában</i> . Bp.–Pozsony, 2000. 8. Borbély Anna szerk., <i>Nyelvek és kultúrák érintkezése a Kárpát-medencében</i> . Bp., 2000.	

Szövegtan és stilisztika szakirány

Tantárgy neve: <i>A stilisztikai kutatás módszerei</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: A tanegység célja az, hogy rávilágítson, mennyiben függnek össze a stilisztikai kutatás módszerei a nyelvelméleti megközelítéssel, illetve egy-egy konkrét stíluselmélettel, sőt a természettudományokkal: a funkcionális nyelvészet, a funkcionális stilisztika és a funkcionális stilisztikai elemzés modellje; a kognitív nyelvészet, a kognitív stilisztika és a kognitív stilisztikai elemzés modellje; a szövegnyelvészet és a szövegstilisztika kapcsolatából fakadó elemzési mód; a statisztikai módszerű stilisztikai elemzés.	
Kötelező olvasmányok: 1. Mistrík, Jozef: Egzakt módszerek a stilisztikában. In: Szépe György (szerk.): <i>A nyelvtudomány ma</i> . Bp., 1973. 459–480. 2. Szabó Zoltán: A stilisztikai elemzés egy szövegelméleti modellje. In: Petőfi S. János – Békési Imre – Vass László (szerk.): <i>Szemiotikai szövegtan</i> . Szeged, 1995. 8: 145–152. 3. Szathmári István: <i>A stíluselemzés elmélete és gyakorlata</i> . Kodolányi Füzetek 16. Székesfehérvár, 2002. 4. Tolcsvai Nagy Gábor: Kognitív szemantika és stilisztika. <i>Néprajz és Nyelvtudomány</i> 37 (1996): 169–179. 5. Zsilka Tibor: <i>Stilisztika és statisztika</i> . Bp., 1974.	

Tantárgy neve: <i>A szövegnyelvészeti kutatás módszerei</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: A szövegnyelvészeti kutatás módszereinek összefüggése a nyelvelméleti megközelítéssel és egy-egy konkrét szövegelmélettel. A szövegegységek vertikális és horizontális szerveződésének elemzése formalizálással. A formalizálás lehetőségei és korlátai a jelentéskapcsolatok elemzésében. A „szóháló” elemzés mint a szövegkohézió háttérében álló tudáskeret elemei közötti összefüggés felfedése.	
Kötelező olvasmányok: 1. Dobi Edit–Kuki Ákos: A tudáskeretek elemzése szaknyelvi szövegben. A formalizálás lehetőségei. In: Petőfi S. János–Szikszainé Nagy Irma (szerk.): <i>A szövegorganizáció elemzésének aspektusai</i> . Officina Textologica 10. Debrecen, 2004. 107–138. 2. Dobi Edit: A formális nyelvi elemzés lehetőségei a szövegek reprezentációjában. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): <i>Szöveg és típus</i> . Bp., 2006: 91–110. 3. Marcus, Solomon: A „vezértudományok” módszere és a nyelvek tanulmányozása. In: <i>A nyelvi szépség matematikája</i> . Bp., 1977. 74–94. 4. Petőfi S. János: A szövegösszefüggőségre utaló nyelvi elemek vizsgálatához. <i>Magyar Nyelv</i> 1994: 19–30. 5. Róka Jolán: A tömegtájékoztató szövegek vizsgálatának módszertani alapelvei. In: Rác Endre – Szathmári István (szerk.): <i>Tanulmányok a mai magyar nyelv szövegtana köréből</i> . Bp., 1983. 296–319.	

Tantárgy neve: <i>Nyelvi szintek és pragmatika</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: A szeminárium során a hallgatók a nyelvészetnek egy különleges, hagyományosnak nem mondható, ám rendkívül sikeres területével ismerkedhetnek meg: a pragmatikával. A használat-központú nyelvtudomány e kiemelkedő jelentőségű területe szoros kapcsolatban áll a hagyományosan feltételezett nyelvi szintekkel: a morfológiával, a szintaxissal és a szemantikával egyaránt. A szeminárium során konkrét példák kerülnek bemutatásra, ezek segítségével megpróbáljuk fölismeretni és elfogadtatni a hallgatókkal az alternatív megközelítések létjogosultságát a nyelvtudományban. A szemináriumi alkalmakkor a hallgatók az adott nyelvészeti-pragmatikai probléma lehetséges megoldásait veszik szemügyre, esetlegesen építő jelleggel kritizálják.	
Kötelező olvasmányok: 1. Bar-Hillel, J. (1971) Out of the pragmatic waste-basket. <i>Linguistic Inquiry</i> 2: 401–7. 2. Bibok K. – Németh T. E. (szerk.) (2005) <i>Általános Nyelvészeti Tanulmányok XX. Tanulmányok a pragmatika témaköréből</i> . Akadémiai Kiadó 3. Cann, R.–T. Kaplan–R. Kempson (2005) Data at the grammar-pragmatics interface: the case of presumptive pronouns in English. <i>Lingua</i> 115: 1551–77. 4. Kasher, a. (1986) Pragmatics and Chomsky’s research program. In: Kasher, A. (szerk.) <i>The Chomskyan turn</i> . 122–49. 5. Verschueren, J. (1999) <i>Understanding pragmatics</i> . Oxford Univ. Press	

Tantárgy neve: <i>A nyelvi viselkedés pragmatikája</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem. + 2 konz.
Tantárgy leírása: A nyelvi viselkedés és a társas kapcsolatok sikeressége. A stílus pragmatikai meghatározottsága. Az erőszakos kommunikáció tipikus beszédaktusai. A beszédaktusok enyhítése, a nyelvi agresszió elkerülése. Az udvariasság mint arcvédő tevékenység. A narratív diskurzusok résztvevői. A narratív résztvevői szerepek és stratégiák. A megszólítások változatai a közvetlen és a követett kommunikáció szinterein.	
Kötelező olvasmányok: 1. Brown, Penelope–Levinson, Stephen C.: <i>Politeness</i> . Cambridge, Cambridge University Press, 1987. 2. Murvai Olga: Én-rejtő és én-feltáró szövegtípusok az iskolai kommunikációban. In: V. Raisz Rózsa–H. Varga Gyula (szerk.): <i>Nyelvi és kommunikációs kultúra az iskolában</i> . Bp., 1999. 3. Domonkosi Ágnes: <i>Megszólítások és beszédpartnerre utaló elemek nyelvhasználatunkban</i> . Debrecen, 2002. 4. Szili Katalin: <i>Tetté vált szavak. A beszédaktusok elmélete és gyakorlata</i> . Bp., 2004. 5. Tátrai Szilárd: A narratív diskurzusokról – pragmatikai szempontból. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): <i>Szöveg és típus</i> . Bp., 2006. 211–232.	

Tantárgy neve: <i>Szövegnyelvészeti irányok</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea. + 2 konz.
Tantárgy leírása: Elméleti viták és a szövegkutatás kezdetei a magyar nyelvészetben. A nyelvészeti szövegkutatás tudományrendszer-tani helye és nyelvelméleti alapjai. A magyar nyelvészeti szövegkutatás irányai (konstrukcionális és funkcionális kiindulású vizsgálat; a szerveződést a az összetevők, azaz a mondatok felől vagy az összetevőket a szövegegész felől megközelítő módszer) és tudományközi kapcsolatai. A magyar szövegnyelvészet főbb tárgykörei és jelentősebb forrásai.	
Kötelező olvasmányok: 1. Fehér Erzsébet: <i>A szövegkutatás megalapozása a magyar nyelvészetben. Tudománytörténeti vázlat.</i> Nyelvtudományi Értekezések 147. Bp., 2000. 2. Kocsány Piroska: Szövegnyelvészet vagy szövegtípusok nyelvészete? <i>Filológiai Közöny</i> 1992: 26–43. 3. Máté Jakab: A magyar szövegtani kutatások mai helyzete I. In: Petőfi S. János–Békési Imre (szerk.): <i>Szemiotikai szövegtan.</i> Szeged, 1991. II, 73–116; A magyar szövegtani kutatások mai helyzete. II. In: Petőfi S. János–Békési Imre (szerk.): <i>Szemiotikai szövegtan.</i> Szeged. JGYTF Kiadó. 3: 105–143. 4. Petőfi S. János: <i>A szöveg mint komplex jel. Bevezetés a szemiotikai-textológiai szövegszemléletbe.</i> Bp., 2004.	

Tantárgy neve: <i>Stílustipológia</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea. + 2 konz.
Tantárgy leírása: A funkcionális variancia mint a nem művészi stílusrétegek és stílustípusok elkülönítésének alapja. A szövegtípus mint a stílustípus kerete. A nyelvi jelek anyagi megjelenésének, a beszédesemény szerkezetének, a nyelvi közlés szövegtípusának, a beszédhelyzetnek, a nyelv esztétikai célzatának és a nyelvhasználat egyéni sajátosságainak megfelelő stílustípusok. A szleng mint stílusváltozat. A stílusváltozatok érintkezése: a stíluspluralizmus. A stílusváltás.	
Kötelező olvasmányok: 1. Eöry Vilma: Szövegtipológia – stílustipológia. In Szathmári István (szerk.): <i>Hol tart ma a stilisztika?</i> Budapest, 1996. 138–151. 2. Kis Tamás: Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához. In Kis Tamás (szerk.): <i>A szlengkutatás útjai és lehetőségei.</i> Debrecen, 1997. 237–293. 3. Péter Mihály: Stilisztikai alapfogalmaink tisztázásához. In: Imre Samu–Szathmári István–Szűts László (szerk.): <i>Jelentés- és stilisztika. A magyar nyelvészek II. nemzetközi kongresszusának előadásai.</i> Nyelvtudományi Értekezések 83. Bp., 1974. 458–463. 4. Péter Mihály: A publicisztika nyelvéről. In: Kozocsa Sándor Géza (szerk.): <i>Emlékkönyv Fábán Pál hetvenedik születésnapjára.</i> Bp., 1993. 231–240.	

Tantárgy neve: <i>Stíluselméletek az ókortól napjainkig</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: A stílusztika eredete. Az arisztotelészi tudományos stílusztika. Az arisztotelészi stíluselmélet átforgalmazása. Az első rendszeres latin stílusztika (Cornificius: <i>Rhetorica ad C. Herennium</i>). A quintilianusi stílusztikai szintézis. A keresztény szónok stílusa (Augustinus). A stílusztika önállósodása. A funkcionális stílusztika alapjainak lerakása és kibontakozása. Az orosz stílusztikai iskola. Az Új Kritika stíluselmélete. A liège-i <i>Általános retorika</i> . A generatív stílusztika. A kognitív stílusztika.	
Kötelező olvasmányok: 1. Adamik Tamás: <i>Antik stíluselméletek Gorgiastól Augustinusig</i> . Bp., 1998. 2. Bally, Charles: <i>Traité de stylistique française</i> . Genève–Paris, Klincksieck–Georg, 1951 ¹³ . 3. Plett, Heinrich F.: Retorika és stílusztika. In: Kanyó Zoltán–Siklaci István (szerk.): <i>Tanulmányok az irodalomtudományok köréből</i> . Bp., 1988. 131–167. 4. Tolcsvai Nagy Gábor: <i>A magyar nyelv stílusztikája</i> . Bp., 1996. 5. Vigh Árpád: A „liège-i retorika”. <i>Helikon</i> 1977: 140–149.	

Tantárgy neve: <i>Az egyéni szépirói stílus nyelve</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem. + 2. konz
Tantárgy leírása: A nem művészi és a művészi stílus típus elkülönítése. A szépirodalmi stílus mint az egyéni művészi stílus megvalósulása. Az egyéni művészi stílus és a stílári eszközök összefüggése. A mű egyedi stílusa a műnemekhez, a szövegtípushoz és a szöveg műfajhoz való viszonyában. Az egyéni művészi stílus diakrón szempontból. Stílus egység — stílus rétegzettség — stílus pluralizmus az egyedi szépirói műben. Stílusváltás. Az egyéni szépirói stílus feltárásának módszerei és gondjai.	
Kötelező olvasmányok: 1. Benkő László: <i>A szépirodalmi stílus elemzése. Veres Péter szókincse és mondatfűzése</i> . Bp., 1962. 2. Cs. Gyimesi Éva: A műelemzés módszertanához. In: Szabó Zoltán (szerk.): <i>A szöveg vizsgálat új útjai</i> . Bukarest. 1982. 148–198. 3. Kemény Gábor: A szépirodalmi közlés specifikuma és a stílus elemzés módszere. In: Kiss Jenő–Szűts László (szerk.): <i>A magyar nyelv rétegződése</i> . Bp., 1988. II, 537–547. 4. Szabó Zoltán: Az egyéni szépirói stílus jellemzése az újabb szövegelméletek megvilágításában. In: Imre Samu–Szathmári István–Szűts László (szerk.): <i>Jelentés és stílusztika. A magyar nyelvészek II. nemzetközi kongresszusának előadásai</i> . Nyelvtudományi Értekezések 83. Budapest, 1974. 570–573.	

Tantárgy neve: <i>Az irodalmi mű befogadói feldolgozása</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: Ki hogyan és milyen körülmények között tesz szert esztétikai tapasztalatra? A műalkotás tapasztalata önmagunknak és valami másnak az újrafelismerése. Hermeneutikai alapelvek: a befogadó interpretációját meghatározott szempont irányítja; minden interpretáció meghatározott előzetes megértést foglal magában. A hermeneutika az általános dialogicitást a szöveg és a megértő közötti kettős viszonyra vonatkoztatja. Az interpretáció arisztotelészi leírása ma is modellértékű, bizonyítja ezt Gadamer hermeneutikai filozófiája és Hans Robert Jauss nézete az esztétikai határfunkciókról.	
Kötelező olvasmányok: 1. Gadamer, Hans-Georg: <i>Szöveg és interpretáció</i> . In: Bacsó Béla (szerk.): <i>Szöveg és interpretáció</i> . Bp., 1991. 17–42. 2. Hankiss Elemér: <i>Az irodalmi kifejezésformák lélektana</i> . Bp., 1970. 3. Jauss, Hans Robert: <i>Recepcióelmélet — esztétikai tapasztalat — irodalmi hermeneutika. Irodalomelméleti tanulmányok</i> . Bp., 1997. 4. Németh G. Béla: Interpretáció és elemzés. In: uő: <i>Küllő és kerék</i> . Bp., 1981. 316–327. 5. Simon Attila: A befogadó a Poétikában. Az esztétikai tapasztalat arisztotelészi értelmezéséről. In: Bednatics–Bengi–Kulcsár Szabó–Szegedy–Maszák (szerk.): <i>Az irodalmi szöveg antropológiai horizontjai</i> . Bp., 2000. 397–425.	

Tantárgy neve: <i>A diskurzuselméleti és módszertani kérdései</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea. + 2. konz.
Tantárgy leírása: A szóbeli diskurzusok lejegyzésének és tagolásának problémája: a záró írásjelek kitétele és megnyilatkozás-példányokra tagolása. A megnyilatkozás-példányokra tagolás lépései: a szóbeli korpusz lejegyzése, intonációs átíratának elkészítése és a hezitációk jelölése; az intonációs átírat dallamhídhatarainak vizsgálata intonációs szempontból; a dallamhídhatarok vizsgálata pragmatikai szempontból; a megnyilatkozás-példányok határainak kiválasztása a dallamhídhatarok közül.	
Kötelező olvasmányok: 1. Brown, Gillian–Yule, George: <i>Discourse analysis</i> . Cambridge, Cambridge University Press, 1983. 2. Németh T. Enikő: Módszertani útmutató a szóbeli diskurzusok megnyilatkozás-példányokra tagolásához. <i>Magyar Nyelv</i> 1994: 327–330. 3. Vass László: Adalékok a társas érintkezés és a diskurzusok vizsgálatához. http://www.jgytf.u-szeged.hu/~vass/vportrez.htm 4. Iványi Zsuzsa: A nyelvészeti konverzációelemzés. <i>Magyar Nyelvőr</i> 2001: 74–93.	

Tantárgy neve: <i>Összehasonlító stíluselemzés</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: Az összehasonlítás elvére és módszerére alapozó stilisztika tudomány volta. „Mérés” az összehasonlítás, az ekvivalenciaviszonyok, a korrespondancia, az azonosítás és a párhuzamosítás elve alapján. Az összehasonlító stíluselemzés tárgykörei (két nyelv stíluseszközeinek, stiláris sajátosságainak egybevető vizsgálata; a művek stílusának egybevetése a történetiség elve alapján; a stílustípusok összevetése; stílustörténeti irányzatok összevetése stb.) és interdiszciplináris kapcsolatai (az irodalomtudománnyal, a fordítástudománnyal, a kontrasztív nyelvészettel, a szövegtannal, a jelentéstanal).	
Kötelező olvasmányok: 1. Szabó Zoltán: Összehasonlító stilisztika és alkalmazott stilisztika. In: Andor József–Szűcs Tibor–Terts István (szerk.): <i>Színes eszmék nem alszanak... Szépe György 70. születésnapjára</i> . I–II. Pécs, 2001. 1164–1170. 2. Szikszainé Nagy Irma: HB. — halotti beszédek — Kosztolányi: Halotti beszéd. (Disszonancia és konzonancia szövegen belül és szövegek között). In: Szathmári István (szerk.): <i>Stilisztika és gyakorlat</i> . Bp., 1998. 43–69. 3. Tolcsvai nagy Gábor: Két napihír összehasonlító stílusérték-vizsgálata befogadói válaszok alapján. <i>Magyar Nyelvőr</i> 2001: 299–319. 4. Zsilka Tibor: Négy novella stilisztikai elemzése statisztikai módszerrel. In: Hankiss Elemér (szerk.): <i>A novellaelemzés új módszerei</i> . Bp., 1971. 257–271.	

Tantárgy neve: <i>Összehasonlító szövegelemzés</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem. + 2. konz.
Tantárgy leírása: Az összehasonlító szövegelemzés tárgya a szövegalkotó elemek, a korreferencialitás, a szövegek és szövegtípusok egybevetése egy nyelven belül, nyelvek között, valamint verbális és nem verbális szövegek, főként különböző művészetek egymással és nyelvi szövegekkel való összehasonlítása.	
Kötelező olvasmányok: 1. Csűry Andrea: Fókusz tartalmazó magyar szövegmondatok megfeleltetése francia fordításban: szintaktikai lehetőségek és tendenciák. In: Petőfi S. János–Szikszainé Nagy Irma (szerk.): <i>A kontrasztív szövegnyelvészet aspektusai</i> . Officina Textologica 7. Debrecen, 2002. 65–74. 2. Csűry István: A tematikus struktúra és a konnektorok szintaxisa a franciában és a magyarban. In: Petőfi S. János–Szikszainé Nagy Irma (szerk.): <i>A kontrasztív szövegnyelvészet aspektusai</i> . Officina Textologica 7. Debrecen, 2002. 75–92. 3. Dobi Edit: A korreferencialitás megnyilvánulásai magyar és német szövegekben. In: Petőfi S. János–Szikszainé Nagy Irma (szerk.): <i>A korreferencialitás poliglott megközelítése</i> . Officina Textologica 12. Debrecen, 2005. 101–116. 4. Kiss Sándor–Skutta Franciska: Korreferencia-kérdések kontrasztív megvilágításban. In: Petőfi S. János–Szikszainé Nagy Irma (szerk.): <i>A korreferencialitás poliglott megközelítése</i> . Officina Textologica 12. Debrecen, 2005. 11–17. 5. Szabó Zoltán: Összehasonlító stilisztika és összehasonlító szövegtan. In: Petőfi S. János–Szikszainé Nagy Irma (szerk.): <i>Grammatika — szövegnyelvészet — szövegtan</i> . Officina Textologica 5. Debrecen, 2001. 125–132.	

Tantárgy neve: <i>Stílustörténet</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea. + 2. konz.
Tantárgy leírása: Az irodalmi irányzatok és a stílusirányzatok egybeesése és eltérése. A stílustörténet mint formatörténet stílusirányzatok sora. A stílustörténetnek – mint a stilisztika diakrón ágának – tárgya a stílustípusok, különös tekintettel a szépiírói stílus kialakulása és változása. A stiláris változások nyelven kívüli és nyelvi okai. A stílusirányzatok és az egyéni írói stílus kapcsolata.	
Kötelező olvasmányok: 1. Szabó Zoltán: <i>A magyar szépiírói stílus történetének fő irányai</i> . Bp., 1998. 2. Herczeg Gyula: <i>A modern magyar próza stílusformái</i> . Bp., 1975. 3. Micheli, Mario de: <i>Az avantgardizmus</i> . Bp., 1965.	

Nyelv, társadalom, kultúra szakirány

Tantárgy neve: <i>A szociolingvisztikai kutatás módszerei</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem. + 2 konz.
Tantárgy leírása: A szociolingvisztikai kutatás módszerei tantárgy megismerteti a hallgatókat azokkal a társadalomtudományokban kialakult elméleti és gyakorlati módszerekkel, amely a szociolingvisztikai és a dialektológiai kutatásban használatosak. A szeminárium végig kíséri az empirikus kutatás egyes szakaszait a kutatási stratégiai felállítástól (a kutatási probléma, a korábbi kutatási eredmények áttekintése, a probléma pontos körülhatárolása, a kutatási terv kidolgozása) a kutatási módszereken át (terepmunka, felmérések, dokumentumkutatás, kísérletek, háromszögelés stb.) a kutatási eredmények értelmezéséig és azok közzétételéig. Külön hangsúlyt fektet a tudományos módszer ismérveinek és a kutatás etikai kérdéseinek bemutatására. A tantárgy gyakorlati célja, hogy felkészítse a hallgatókat az élőnyelvi terepgyakorlat eredményes végrehajtására.	
Kötelező olvasmányok: 1. Labov, William: A nyelvi változás és változatok. Egy kutatási program terepmunka-módszerei. <i>Szociológiai Figyelő</i> 4 (1988) / 4: 22–48. 2. Kontra Miklós, A vizsgálat keretei. In: Kontra Miklós szerk.: <i>Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon</i> . Bp., 2003. 41–84. 3. Antal László: <i>A tartalomelemzés alapjai</i> . Bp., 1976. 4. Babbie, Earl R.: <i>A társadalomtudományi kutatás gyakorlata</i> . Budapest, 2003. 5. Deme László–Imre Samu szerk.: <i>A Magyar Nyelvjárások Atlaszának elméleti-módszertani kérdései</i> . Bp., 1975.	

Tantárgy neve: <i>Areális nyelvészet</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea. + 2 konz.
Tantárgy leírása: A nyelvek kölcsönhatásának általános jellemzői. Műveltségi és nyelvi kapcsolatok viszonyai. A nyelvi kölcsönhatás és a nyelvi szintek összefüggése. A nyelvi kölcsönhatások történeti kérdései. A szókincs változásai és a nyelvi kölcsönhatások. Nyelvi interferenciák a magyar nyelv grammatikai rendszerében. Magyar–török, magyar–szláv, magyar–német, magyar–latin, magyar–román kölcsönhatások. A nyelvi kölcsönhatások szociolingvisztikája és pszicholingvisztikája. Nyelvi kölcsönhatások a magyar nyelv 20. századi történetében: nyelvi viszonyok a Kárpát-medencében. Kétnyelvűség és nyelvvesztés a határon túli magyar nyelvhasználatban	
Kötelező olvasmányok: 1. Balázs János szerk.: <i>Areális nyelvészeti tanulmányok</i> . Budapest, 1983. 2. Balázs János szerk.: <i>Nyelvünk a Duna-tájon</i> . Budapest, 1981. 3. Lanstyák István–Szabómihály Gizella szerk.: <i>Nyelvi érintkezések a Kárpát-medencében</i> . Pozsony, 1998. 4. Kiss Lajos: <i>Szláv tükörszók és tükörjelentések a magyarban</i> . Budapest, 1976. 5. Mollay Károly: <i>Német–magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig</i> . Budapest, 1982.	

Tantárgy neve: <i>Történeti dialektológia</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea. + 2 konz.
Tantárgy leírása: A tantárgy feladata megismertetni a hallgatókat a mai magyar nyelv és nyelvjárások történeti előzményeivel, az ezt tükrözőtő írott nyelvemlékekkel és más forrásokkal (oklevelek, missilisek, részben szépírói művek). A nyelvjárás-történet forrásanyaga: nyelvemlékek lokalizációja, nyelvi sajátosságai, az egyéni nyelvhasználat és a nyelvi/nyelvjárási norma; a tulajdonnevek, mai nyelvjárások. A nyelvjárás-történeti vizsgálat módszerei. A nyelvjárás-történet korszakolása (ősmagyar, ómagyar, újmagyar és legújabb magyar nyelvjárások kora). A (művelődés)történeti viszonyok hatása a nyelvjárások alakulására. Az egyes korok főbb hangtani, alaktani, mondattani, szókészleti és szövegtani jellemzői.	
Kötelező olvasmányok: 1. Benkő Loránd: <i>Magyar nyelvjárástörténet</i> . Bp., 1957. 2. Benkő Loránd: A nyelv területi tagolódásának történeti vonatkozásai. In: Benkő Loránd: <i>A történeti nyelvtudomány alapjai</i> . Bp., 1988. 213–227. 3. Juhász Dezső: A nyelvtörténet a magyar dialektológiában. <i>Magyar Nyelvjárások</i> 34 (1997): 43–50. 4. Benkő Loránd: Új módszerbeli lehetőségek a magyar nyelvjárástörténeti vizsgálatokban. <i>Magyar Nyelv</i> 57 (1961): 401–13. 5. Bárczi Géza: A magyar történeti nyelvjáráskutatás. In: Kniezsza István szerk.: <i>Általános nyelvészet, stilisztika, nyelvjárástörténet</i> . Budapest, 1956. 301–24.	

Tantárgy neve: <i>Történeti szociolingvisztika</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem. + 2 konz.
Tantárgy leírása: Az óra központi témája a nyelv változásának folyamata. Bemutatja a nyelvi változások dokumentálásának, a folyamat megragadásának lehetőségeit; a változás mechanizmusát, általános törvényszerűségeit és néhány ma zajló változás specifikumait; a nyelvi változások neurobiológiai, nyelvi, humán-etológiai és szociológiai beágyazottságát.	
Kötelező olvasmányok: 1. Labov, William: A nyelvi változás mechanizmusáról. In: Pap Mária és Szépe György (vál. és szerk.): <i>Társadalom és nyelv. Szociolingvisztikai írások</i> . Bp., 1975. 255–285. 2. Labov, William: A társadalmi folyamatok tükröződése nyelvi szerkezetekben. In Szépe (szerk.), <i>A nyelvtudomány ma</i> . Budapest, 1973. 509–527. 3. Labov, William: A nyelv vizsgálata társadalmi összefüggésben. In: Pléh Cs. és Terestyéni T. (szerk.), <i>Beszédaktus, kommunikáció, interakció</i> . Budapest, 1979. 365–398. 4. Martinet, André: A nyelvfejlődés kutatásának szempontjai. In: Szépe Gy. (szerk.), <i>A nyelvtudomány ma</i> . Budapest, 1973. 347–391. 5. Sándor Klára: A nyelv „gyenge pontjai”. In: Károly L. és Kincses Nagy É. (szerk.): <i>Néptörténet — nyelvtörténet. A 70 éves Róna-Tas András köszöntése</i> . Szeged, 2001. 119–135.	

Tantárgy neve: <i>A magyar nyelv változatai</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea. + 2 konz.
Tantárgy leírása: A tantárgy a nyelv rétegződését és az e kérdéskörben leggyakrabban említett szak- és rétegnyelveket (szociolingvisztikai megközelítésben a regiszterek és szociolektusok) vizsgálja, megismertetve mind a rendszernyelvészet, mind a társasnyelvészet felfogásával. A magyar nyelv rétegződése, a különböző rétegződésméletek bemutatása, a belső nyelvi (rész)rendszerek egymáshoz való viszonyának megvilágítása után külön tárgyalja az egyes fontosabb típusok (sztenderd, regionális köznyelvek, szleng) legfontosabb kérdéseit, majd az egyes szak- és rétegnyelvek nyelvi és szociolingvisztikai jegyeinek, történetének részletesebb elemzésére kerít sort.	
Kötelező olvasmányok: 1. Kontra Miklós szerk.: <i>Társadalmi és területi változatok a magyar nyelvben</i> . Bp., 1992 2. Kiss Jenő és Szűts László szerk.: <i>A magyar nyelv rétegződése I-II</i> . Bp., 1988. 3. Wacha Imre: A nyelvi rétegződés kérdései. In: Kemény Gábor (szerk.): <i>Normatudat – nyelvi norma</i> . Bp., 1992. 49–105. 4. Nyirkos István, Irodalmi nyelv – köznyelv – népnyelv. <i>Magyar Nyelvjárások</i> 24 (1982): 19–30. 5. Sándor Klára: Szociolingvisztikai alapismeretek. In: Sándor Klára szerk.: <i>Nyelv, nyelvi jogok, oktatás</i> . Szeged, 2001. 7–48.	

Tantárgy neve: <i>A diskurzuselméleti és módszertani kérdései</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea. + 2. konz.
Tantárgy leírása: A szóbeli diskurzusok lejegyzésének és tagolásának problémája: a záró írásjelek kitétele és megnyilatkozás-példányokra tagolása. A megnyilatkozás-példányokra tagolás lépései: a szóbeli korpusz lejegyzése, intonációs átíratának elkészítése és a hezitációk jelölése; az intonációs átírat dallamhídehatárainak vizsgálata intonációs szempontból; a dallamhídehatárok vizsgálata pragmatikai szempontból; a megnyilatkozás-példányok határainak kiválasztása a dallamhídehatárok közül.	
Kötelező olvasmányok: 1. Brown, Gillian–Yule, George: <i>Discourse analysis</i> . Cambridge, Cambridge University Press, 1983. 2. Németh T. Enikő: Módszertani útmutató a szóbeli diskurzusok megnyilatkozás-példányokra tagolásához. <i>Magyar Nyelv</i> 1994: 327–330. 3. Vass László: Adalékok a társas érintkezés és a diskurzusok vizsgálatához. http://www.jgytf.u-szeged.hu/~vass/vportrez.htm 4. Iványi Zsuzsa: A nyelvészeti konverzációelemzés. <i>Magyar Nyelvőr</i> 2001: 74–93.	

Tantárgy neve: <i>Nyelvi tervezés</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 ea. + 2 konz.
Tantárgy leírása: A nyelvtervezés a nyelvhasználat tudatos befolyásolása, az a tevékenység, amely egy nem homogén beszélőközösségben normatív helyesírást, nyelvtant és szótárt készít abból a célból, hogy tanácsot adjon az íróknak és beszélőknek. A tantárgy a haugeni modellből kiindulva tárgyalja a nyelvtervezés egyes elemeit, a státusz- és korpusztervezést (a kiválasztás, a kodifikáció, az elterjesztés és a kidolgozás kérdéseit), szól a nyelvtervezési folyamatok megvalósításáról, a nyelvtervezés és nyelvészet viszonyáról.	
Kötelező olvasmányok: 1. Sándor Klára: Nyelvtervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés. In: Kiefer Ferenc szerk.: <i>Magyar nyelv.</i> Bp., 2006. 958–995. 2. Tolcsvai Nagy Gábor szerk.: <i>Nyelvi tervezés.</i> Bp., 1998. 3. Lanstyák István–Szabó Mihály Gizella: <i>Magyar nyelvtervezés Szlovákiában. (Tanulmányok és dokumentumok).</i> Pozsony, 2002. 4. Szépe György: Jegyzetek a nyelvi tervezésről. <i>Általános Nyelvészeti Tanulmányok 15</i> (1983): 303–29. 5. Kontra Miklós: Szubjektív megjegyzések a magyar nyelvi tervezésről. <i>Irodalmi Szemle 37</i> (1994) / 12: 72–81.	

Tantárgy neve: <i>Információtechnika és nyelvhasználat</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: Az óra célja, hogy a hallgatók megismerkedjenek az 21. századi technika által közvetített kommunikáció nyelvi műfajaival, valamint az új kommunikációs eszközök legfontosabb társadalmi hatásaival. A 21. századi kommunikáció sajátosságai: a másodlagos szóbeliség kora. Internetes nyelvhasználati módok: weboldalak, email, chat, fórumok, blog. A mobiltelefonos nyelvhasználat sajátosságai: telefonbeszélgetés és az SMS. A leírt szóbeliség mint új nyelvi stílus. Tudásközösség — új közösségiség? A „tudás” átértékelődése. Információtechnika és oktatás. Az információs társadalom és a demokrácia kapcsolata.	
Kötelező olvasmányok: 1. Bódi Zoltán: <i>A világháló nyelve (Internetezők és internetes nyelvhasználat a magyar társadalomban).</i> Bp., 2004. 2. Barabási Albert–László, <i>Behálózva – A hálózatok új tudománya.</i> Bp., 2003. 3. Nyíri Kristóf szerk.: <i>Mobil információs társadalom.</i> Bp., 2001. 4. Nyíri Kristóf szerk.: <i>A 21. századi kommunikáció új útjai.</i> Bp., 2001. 5. Nyíri Kristóf szerk.: <i>Mobilközösség – mobilmegismerés.</i> Bp., 2002.	

Tantárgy neve: <i>Multimediális szövegelemzés</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem. + 2 konz.
Tantárgy leírása: A tárgy a tágabban értelmezett szövegfogalom kategóriájába tartozó nem tisztán verbális „objektumok” (pl. grafikával, képpel illusztrált versek, prózai művek; zenei és táncpartitúrák stb.) elemzésére tanít. Ez a megközelítés a szövegösszefüggés klasszikus síkjainak vizsgálatán kívül a verbális és a nem verbális sík kapcsolatát is kutatja. A multimediális szövegek elemzésének elméleti kerete a Petőfi S. János által körvonalazott szemiotikai textológia.	
Kötelező olvasmányok: 1. Petőfi S. János: <i>Multimédia. Több mediális összetevővel rendelkező irodalmi szövegek elemzése.</i> (Szerk. Benkes Zsuzsa) Országos Közoktatási Szolgáltató Iroda, Budapest, 1996. 2. Petőfi S. János: Általános megjegyzések a (multimediális) szövegek mint komplex jelek szemiotikai textológiai ’organizációtípus’-fogalmához. In: <i>Szemiotikai szövegtan</i> 13. JGyF Kiadó, Szeged, 2000. 17–22. 3. Vass László: Interpretáció és illusztráció egy multimediális kommunikátum szövegtani megközelítéséhez. In: Andor József–Benkes Zsuzsa–Bókay Antal (szerk.): <i>Szöveg az egész világ.</i> Tinta Kiadó, Budapest, 2002. 524–532. 4. Petőfi S. János–Benkes Zsuzsa: <i>A multimediális szövegek megközelítései.</i> Iskolakultúra 1/1. Iskolakultúra, Pécs, 2002. 5. Petőfi S. János: A multimediális kommunikátum és a multimediális szöveg fogalma. – A multimediális kommunikátumok típusai. In: Petőfi S. János: <i>A szöveg mint komplex jel.</i> Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. 121–144.	

Tantárgy neve: <i>Élőnyelvi terepgyakorlat</i>	Kredit: 4
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem. + 2 konz.
Tantárgy leírása: Az Élőnyelvi terepgyakorlat több vonatkozásban A szociolingvisztikai kutatás módszerei tantárgy gyakorlati alkalmazása kíván lenni, melynek teljesítésével a hallgatók felkészülnek egy élőnyelvi gyűjtés megtervezésére, végrehajtására, a kapott adatok feldolgozására és azok értelmezésére. Az Élőnyelvi terepgyakorlat részben közös, részben a hallgatók szakdolgozati témájának megfelelő egyéni munkát feltételez. A hallgatók választott témájuknak megfelelően kötelesek egy vagy szociolingvisztikai, vagy dialektológiai témájú és módszerű, önállóan feltárt anyagon alapuló kisebb dolgozatot készíteni.	
Kötelező olvasmányok: 1. Váradi Tamás: A Budapesti Szociolingvisztikai Interjú. In: Kiefer Ferenc szerk.: <i>A magyar nyelv kézikönyve.</i> Bp., 2003, 323–359. 2. Reményi Andrea Ágnes: A Budapesti szociolingvisztikai interjú kódolási rendszeréről. <i>Hungarológiai Közlemények</i> 21 (1989): 405–416. 3. <i>A TÁRKI V. felvétel dokumentumai. Nézetek, beszédszakások, család – ISSP 1988.</i> Bp., 1988. 4. Giddens, Anthony: A szociológiai munka: kutatási módszerek. In: Giddens, Anthony: <i>Szociológia.</i> Bp., 2002. 627–653. 5. Seidman, Irving: <i>Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer.</i> Bp., 2002.	

Tantárgy neve: <i>Nyelvi értékítéletek és mítoszok</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: A nyelvhez kapcsolódó vélekedések kultúránként változnak ugyan, de mindenhol fontos szerepet töltenek be a nyelvnek az identitások jelzéséhez, a szerepviszonyok tisztázásához kötődő szerepe miatt. A nyelvről szóló népi tudás mélységében és tartalmában is sokban különbözik a képzett nyelvészek tudásától, és ezt a tudást a nyelvészek gyakran nem veszik figyelembe, noha az alkalmazott nyelvészet – beleértve a nyelvészet- és nyelvoktatást is – sikerességének egyik föltétele, hogy tisztában legyünk azzal, az általunk közölt ismeretek milyen korábban szerzett ismeretekre épülnek, vagy milyen korábban kialakult képpel ütköznek. Az óra célja az, hogy a hallgatókat megismertesse azokkal a nyelvről szóló vélekedésekkel, hiedelmekkel, mítoszokkal, amelyek a magyar kultúrát jellemzik (pl. nyelvművelő babonák; az „ideális nyelv” és a nyelvi eszmény; minél logikusabb a nyelv, annál tökéletesebb; a nyelv igazi formája az írott nyelv; a nyelv célja gondolatok közlése; a magyar nyelv „egyedisége” stb.)	
Kötelező olvasmányok: 1. Kontra Miklós: Hol beszélnek legszebben és legcsúnyábban magyarul? <i>Magyar Nyelv</i> 93 (1997), 224–232. 2. Lanstyák István: Helyi „értékes” nyelvváltozatok, „tisztos” idegen szavak, „visszás” jelentések, „agresszív” rövidítések, „kevercs” nyelv és társaik. (Válogatás a nyelvművelői csacskaságok gazdag tárházából). <i>Társadalomtudományi Szemle</i> 5/4, 69–98; 6/1, 51–76. 3. Lanstyák István: A nyelvi tévhitekről. In: Domonkosi Ágnes–Lanstyák István–Posgay Ildikó szerk.: <i>Műhelytanulmányok a nyelvművelésről</i> . Dunaszerdahely–Budapest, 2007. 154–173. 4. Lanstyák István: Általános nyelvi mítoszok. In: Domonkosi Ágnes–Lanstyák István–Posgay Ildikó szerk.: <i>Műhelytanulmányok a nyelvművelésről</i> . Dunaszerdahely–Budapest, 2007. 174–212. 5. Szepesy Gyula: <i>Nyelvi babonák</i> . Budapest, 1986.	

Tantárgy neve: <i>Nyelv és evolúció</i>	Kredit: 2
Félévek száma: 1	Heti óraszám: 2 szem.
Tantárgy leírása: A tantárgy elsődleges célja annak bemutatása, hogy miként alkalmazható az evolúcióelmélet a nyelvtudományban, miért törvényszerű az evolúciós gondolkodás előretörése a nyelvészetben is, és hogy miért tekinti a 21. századi tudományosság az evolúció(elmélet) tagadását a tudomány tagadásának. A félévben sor kerül az evolúció általános elméletének bemutatására, a test és tudat (elme) problémakör rövid áttekintésére, a naturalista-monista-konnekcionista tudományfilozófiai keretek felvázolására. Ennek az általános elméleti keretnek a működőképességét a nyelv evolúciójának, a nyelveredet kérdéseinek, a nyelv elsődleges funkcióinak bemutatása illusztrálja részletes etológiai háttérrel.	
Kötelező olvasmányok: 1. Sándor Klára–Kampis György: <i>Nyelv és evolúció</i> . <i>Replika</i> , 40 (2000. június): 125–143. 2. Csányi Vilmos: <i>Evolúciós rendszerek. (Az evolúció általános elmélete)</i> . Bp., 1988. 3. Csányi Vilmos: <i>Az emberi természet. (Humánetológia)</i> . Bp., 1999. 4. Szathmáry Eörs: Az emberi nyelvkészség eredete és a „nyelvi amőba”. <i>Magyar Tudomány</i> , 2002/1: 42–50.	